QORTI TAL-APPELL

IMHALLFIN

S.T.O. PRIM IMHALLEF SILVIO CAMILLERI
ONOR. IMHALLEF TONIO MALLIA
ONOR. IMHALLEF JOSEPH AZZOPARDI

Seduta ta' nhar il-Gimgha 24 ta' Novembru 2017

Numru 14

Rikors numru 154/10 AL

Angiolino *sive* Lino Pace

v.

Dr Henry Antoncich u l-Prokuratur Legali Louisa Tufigno
li b'digriet tas-16 ta' Lulju 2010 gew nominati kuraturi deputati
ghall-assenti Rita Anne Pace u b'digriet tat-30 ta' Settembru 2010
Dr Henry Antoncich gie sostitwit bil-kuratur deputat Dr Noel Bartolo;
u b'digrieti tat-18 ta' Novembru 2010 u tat-3 ta' Dicembru 2010
il-kuraturi deputati Dr Noel Bartolo u
l-Prokuratur Legali Louisa Tufigno gew estromessi
mill-kawza stante li l-konvenuta Rita Anne Pace
assumiet l-atti f'isimha proprju

Il-Qorti,

Rat ir-rikors guramentat ipprezentat mill-attur, li permezz tieghu ippremetta:

“1. Illi r-rikorrent u l-intimata iċċelebraw iż-żwieġ tagħhom ġewwa l-Knisja Parrokjali ta’ San Gwann tas-Salib, Ta’ Xbiex, fit-tmintax (18) ta’ Diċembru tas-sena elf disa’ mija tnejn u tmenin (1982), skont ma jidher miċ-Ċertifikat taż-Żwieg hawn anness u mmarkat bħala Dok. ‘A’;

“2. Illi minn dan iż-żwieġ twieldu żewġt ulied Anthony Neil u Jonathan Bernard aħwa Pace li llum ghandhom l-età ta’ tmintax (18) u sittax (16) –il sena rispettivament, skont ma jidher miċ-Ċertifikati tat-Twelid hawn annessi u mmarkati bhala Dok. ‘B’ u Dok. ‘C’;

“3. Illi permezz ta’ kuntratt fl-atti tan-Nutar Dottor Marco Burlo datat wieħed u għoxrin (21) ta’ Marzu tas-sena elfejn (2000) ir-rikorrent u martu l-intimata kkuntrattaw is-separazzjoni personali taghhom, *vide* anness Dok. ‘D’;

“4. Illi ai termini tal-klawsola numru tlieta (3) tal-kuntratt ta’ separazzjoni fuq imsemmi ġie miftiehem illi l-kura u l-kustodja taż-żewġt ulied minorenni tibqa’ vestita u fdata f’idejn iż-żewġ ġenituri konjuġi Pace filwaqt li l-istess ulied jirrisjedu mar-rikorrent missierhom;

“5. Illi l-intimata sa mid-data tal-kuntratt ta’ separazzjoni u sussegwentement, għal aktar minn sitt (6) snin naqset milli tipprovdi l-manteniment u tikkontribwixxi għall-ispejjes tas-saħħa u tal-edukazzjoni tal-minuri uliedha Anthony Neil u Jonathan Bernard aħwa Pace u abbandunat lill-istess uliedha għall-kollox u marret tirrisjedi barra minn Malta;

“6. Illi matul dawn is-snin ir-rikorrent baqa’ jaħdem *full-time* u dejjem mantna u pprovda lill-istess uliedu b’dak kollu li kien ikollhom bżonn sakemm f’Settembru tas-sena elfejn u sebgħa (2007) l-istess ulied marru jgħixu maz-zija tagħhom Carmen Caruana (oħt l-intimata) li sussegwentement ingħatat il-kura u l-kustodja tal-istess ulied minuri b’digriet ta’ dina l-Onorabbli Qorti diversament presjeduta mogħti nhar l-erbgħa (4) ta’ Lulju tas-sena elfejn u tmienja (2008), *vide* kopja legali annessa Dok. ‘E’;

“7. Illi l-intimata nonostante li giet debitament interpellata sabiex tersaq ghall-likwidazzjoni u l-hlas tal-ammonti dovuti lir-rikorrenti kif fuq spjegat u dan permezz ta’ ittra ufficcjali datata erbgha u ghoxrin (24) ta’ Marzu 2010, baqghet inadempjenti, vide kopja legali annessa Dok. ‘F’;

“8. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza;

“9. Illi ir-rikorrenti jiddikjara li jaf b’dawn il-fatti personalment.

“Tgħid għalhekk l-intimata għaliex m’għandhiex dina l-Onorabbli Qorti, prevja kull dikjarazzjoni oħra talvolta meħtieġa u neċessarja:

“1. Tiddikjara illi sa mid-data tal-kuntratt tas-separazzjoni personali tal-kontendenti u sussegwentement u cioè fil-perjodu bejn Marzu tas-sena elfejn (2000) u Settembru tas-sena elfejn u sebgħa (2007) l-intimata kellha l-obbligu li tipprovdi l-manteniment u tikkontribwixxi għall-ispejjes ta’ saħħa u edukazzjoni ta’ uliedha minorenni Anthony Neil u Jonathan Bernard;

“2. Tillikwida somma rappreżentanti sehem l-intimata għall-manteniment u l-ispejjes ta’ saħħa u edukazzjoni għall-ulied minorenni Anthony Neil u Jonathan Bernard, okkorendo bl-opra ta’ periti nominandi;

“3. Tikkundanna lill-intimata tħallas lir-rikorrent l-ammont hekk likwidat.

Rat ir-risposta guramentata tal-konvenuta li permezz taghha eccepiet:

“1. Illi preliminarjament, t-talba rikorrenti hija perenta ghal terminu oltre hames snin mid-data tal-prezentazzjoni tar-rikors gurament fl-ismijiet hawn fuq indikati u dan ai termini ta’ l-artiklu 2156(b) tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta’ Malta;

“2. Illi minghajr pregudizzju ghas-sueccepit, hemm kuntratt vigenti bejn il-kontendenti *‘pacta sunt servanda’* fejn gie patwit illi minflok hlas ta’ manteniment il-komparenti ragel nghata d-dritt li jabita fil-fond proprjeta parafernali tal-komparenti mara minghajr ma thallas l-ebda korrispettiv kif fil-fatt sar mis-sena elfejn (2000) sa Ottubru elfejn u tmienja (2008);

“3. Bl-ispejjez.”

Rat is-sentenza tal-Prim’Awla tal-Qorti Civili moghtija fit-30 ta’ Novembru 2016 li permezz taghha l-Qorti fil-waqt li cahdet l-eccezzjonijiet tal-konvenuta, laqghet it-talbiet attrici bl-ispejjez kontra l-istess konvenuta;

Il-Qorti waslet ghal din id-decizjoni wara li ghamlet dawn il-konsiderazzjonijiet:

"L-attur qed jitlob dikjarazzjoni li l-intimata kellha l-obbligu li tipprovdi ghal manteniment u spejjez ta' sahha u edukazzjoni taz-zewg uliedhom ghaz-zmien li damu jghixu mieghu bejn il-21 ta' Marzu 2000 u Settembru 2007 u likwidazzjoni u hlas tal-istess mill-intimata.

"Din hija kawza fejn il-partijiet kienu sseparaw bonarjament permezz ta' kuntratt tal-21 ta' Marzu 2000 atti Nutar Dottor Marco Burlo' u li permezz tal-istess kuntratt l-partijiet kienu ftehmu li l-kura u kustodja taz-zewg uliedhom tibqa kongunta filwaqt li t-tfal jibqghu jirrisjedu mal-missier u li l-missier u t-tfal jibqghu jghixu f'dik li qabel kienet id-dar matrimonjali tal-partijiet u li hija proprjeta parafernali tal-mara.

"Gara li f'Settembru 2007 t-tfal marru jghixu maz-zija taghhom oht il-mara Carmen Caruana.

"A fol 24 l-attur pprezenta kopja ta' ittra ufficjali tat-13 ta' Marzu 2009 li permezz taghha l-konvenuta interpellata sabiex jaghmel tajjeb ghad-danni kawzati minnu fil-fond 152/153 Triq Sant Elena Sliema. interpella lill-konvenuta ghal dan il-hlas liema talba huwa ddikjara li kien qed jaghmilha ai termini tal-artikolu 889 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta.

"Il-kawza giet intavolata fit-3 ta' Marzu 2010 u r-rikors guramentat gie notifikat lill-konvenuta fit-3 ta' Settembru 2010 (fol 36 pagna ta' wara).

"**(1) Obbligu tal-manteniment ghal ulied**

L-attur jikkontendi li l-konvenuta ghandha tikkontribwixxi ghal manteniment taz-zewgt itfal taghhom u ghal nofs l-ispejjez tal-edukazzjoni u sahha sakemm dawn it-tfal damu jghixu mieghu minn meta l-partijiet isseparaw fil- 21 ta' Marzu 2000 sa' Settembru 2007 meta t-tfal b'digriet tal-Qorti inghataw liz-zija taghhom Carmen Caruana.

"L-konvenuta mill-banda l-ohra tikkontendi li huma kienu ftehmu li hija ma tghaddi xejn manteniment u li dan jigi pacut talli hija ser thallih jghix fid-dar proprjeta parafernali taghha flimkien ma' wliedhom.

"Il-konvenuta tibbaza l-eccezzjoni taghha wkoll fuq l-fatt li l-kuntratt ta' separazzjoni jghid li l-partijiet ma ghandhomx pretensjonijiet kontra xulxin u jissusti ghalhekk l-principju ta' 'pacta sunt servanda'.

"**Premessa**

“Preliminarjament jigi rilevat li bhala principju in tema legali jigi osservat li huma l-obbligu taz-zewg genituri li jikkontribwixxu ghall-manteniment tat-tfal kemm finanzjarment kif ukoll mod iehor. Li l-manteniment dovut ghandu jigi komputat skont il-bzonnijiet tat-tfal u l-mezzi ta’ min hu obbligat ihallas il-manteniment, liema mezzi jinkludu kemm il-beni mobbli kif ukoll dawk immobbli.

“L-obbligi ta' manteniment tal-konjugi huma regolati bl-**artikolu 3 tal-Kap 16** li jipprovdi li :-

“*Il-partijiet fiz-zwieg ghandhom l-obbligu, kull wahda minnhom skond il-mezzi u l-hila taghhom, li jahdmu kemm fid-dar kif ukoll barra mid-dar kif jinhtiegu l-interessi tal-familja, li jmantnu lil xulxin u jikkontribwixxu ghall-htigijiet tal-familja"*

“**Skond l-artikolu 3B tal-Kap 16 hemm stipulat illi:**

“*Iz-zwieg jimponi fuq il-mizzewgin l-obbligu li jiehdu hsieb, imantnu, jghallmu u jedukaw lil ulied li jigu miz-zwieg skond il-hila, xehtiet naturali u aspirazzjonijiet ta' l-ulied.”*

“**Skond l-artikolu 7 (1) ta' l-istess Kap 16 jinghad** li:-

"Il-genituri ghandhom l-obbligu li jiehdu hsieb, imantnu, jghallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3 B ta' dan il-Kodici."

“Ghalhekk abbazi tal-premess, jirrizulta mid-dispozizzjonijiet tal-ligi, li l-genituri ghandhom l-istess obbligi verso l-ulied taghhom, u ghalhekk it-tnejn li huma ghandhom jikkontribwixxu ghat-trobbija ta' l-istess, aktar u aktar meta llum il-mizzewgin huma f'pozizzjoni ta' ugwaljanza u ghandhom l-istess drittijiet u allura, anke skond l-artikolu 2 tal-Kap 16 “jerfghu r-responsabilitajiet indaqs matul iz-zwieg taghhom.”

“Certament li l-obbligi mnizzla miz-zwieg, isofru mutament fil-kors ta' separazzjoni bejn il-partijiet, anke fil-kazijiet ta' pendente lite, pero' l-obbligu taz-zewg genituri lejn l-ulied jibqa' bazikament l-istess dettat kull wiehed skond il-mezzi tieghu, ikkalkulati skond id-dispozizzjonijiet ta' l-artikolu 20 ta' l-istess Kap, u l-bzonnijiet ta' l-istess minuri, u fl-interess ta' l-istess minuri.

“L-**artikolu 7(1) tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta’ Malta** jghid li: “*Il-genituri għandhom l-obbligu li jieħdu ħsieb imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3b ta’ dan il-Kodici.”*

“Ghalhekk jirrizulta mid-dispozzjoni tal-ligi li l-genituri ghandhom l-istess obbligu veru l-ulied taghhom u t-tnejn ghalhekk ghandhom jikkontribwixxu ghat-trobbija tal-istess. Aktar u aktar meta llum il-

mizzewgin huma f'pozizzjoni ta' ugwaljanza u ghandhom l-istess drittijiet u allura, anke skond **l-artikolu 2 tal-Kap 16** "j*erfgħu r-responsabbilitajiet indaqs matul iż-żwie*g taghhom.'

"Illi jinghad ukoll li bhala principju, l-omm ghandha wkoll terfa' r-responsabbilitajiet tagħha manteniment versu wliedha. . Fil-fatt , fil-kawża **"Marthese Vella pro et noe vs George Vella"** deeiża fit-28 ta' Frar 2003, dina l-Onorabbli Qorti sostniet li:- *"t-tibdil legislattiv filwaqt li rrikonoxxa l-avvanz tal-mara gab miegħu wkoll responsabbilitajiet fuq il-mara miżżewga ferm aktar milli kellha qabel.* ***Dawn ir-responsabbilitajiet huma riflessi wkoll anke fejn jirrigwarda manteniment. Li jfisser li hi wkoll trid terfa' bħal żewgha r-responsabbilta' għal dak li jirrigwardja l-manteniment tal-familja."***

"**(2) Il-kuntratt ta' separazzjoni tal-partijiet**

"Huwa minnu li para (14) tal-kuntratt ta' separazzjoni tal-partijiet (fol 120 jghid testwelment : "Salvi l-premess, il-partijiet jiddikjaraw li m'ghandhomx aktar pretenzjonijiet kontra xulxin u l ma ghandhomx x'jaqsmu aktar ma' xulxin."

"Huwa minnu wkoll li Para (9)(iv)(a) (fol. 10 et) l-konvenut tat l-kunsens lir-ragel l-attur biex jibqa jghix gewwa l-fond numru 152/153 Triq Sant Elena Sliema mera tolleranza u buona volonta tal-mara u ghalhekk minghajr ebda titolu validu fil-ligi.

"Ma jirrizulta minn imkien pero li l-attur kien irrinunzja ghal manteniment minghand l-intimata favur l-ulied kuntrarjament ghal dak li ghamlu fir-rigward tal-manteniment minghand xulxin u dana stante li f'para (2) tal-kuntratt (fol 8) l-partijiet kien ddekadew b'mod reciproku wiehed versu l-iehor mid-dritt li jippercepixxu manteniment minghand xulxin.

"Bhal ma jirrizulta minn imkien dak li qed tikkontendi l-konvenuta li hallietu joqghod b'xejn fid-dar taghha flimkien mat-tfal bi tpacija talli huwa kien ser jiehu t-tfal u lanqas ic-cirkustanzi tal-kaz ma jaghtu affidament ghal dak li qed tikkontendi l-konvenuta tenut kont li hija zammet ferm fil-kuntratt ta' separazzjoni d-dritt taghha li terga tidhol f'darha meta u fi x'hin trid minghajr ma sar ebda provvediment dwar x'jigri minn dan l-allegat arrangement dwar il-manteniment tat-tfal kemm-il darba hija tidhol tghix f'darha.

"Illi dwar provi fil-kamp civili jigi rilevat li:

"Fil-kamp civili, ghal dak li hu apprezzament tal-provi, l- kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet forniti lilu, imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal- hajja, verosimili.

“Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku t'azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal-provi, generalment bastanti ghall konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal- probabilitajiet. Dan ghad-differenza ta' dak li japplika fil- kamp kriminali, fejn il-htija trid tirrizulta minghajr ma thalli dubju ragjonevoli.”

“In oltre, kif gie affermat fis-sentenza fl-ismijiet **Maria Stella Borg vs Joseph Cassar et** deciza nhar il-hamsa w ghoxrin (25) t’April 2002 mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili:-

“Il-gudikant, fil-kamp civili, ghandu jiddeciedi fuq il-provi li jkollu quddiemu, meta dawn jinducu fih dik ic-certezza morali li kull tribunal ghandu jfittex, u mhux fuq semplici possibilitajiet; imma dik ic-certezza morali hija bizzejjed, bhala li hi bazata fuq il-preponderanza tal-probabilitajiet. U dan ghad-differenza ta' dak li japplika fil-kamp kriminali, fejn il-htiega trid tirrizulta minghajr ma thalli ebda dubju ragonevoli.”

“Ghal dak li huwa apprezzament tal-provi, il-kriterju determinanti mhuwiex jekk il-gudikant assolutament jemminx dak li jkun gie spjegat lilu, izda jekk dawk l- ispjegazzjonijiet humiex verosmili fic-cirkostanzi svarjati tal-hajja (**Borg vs Bartolo**– Appell Inferjuri – 25 ta’ Gunju 1980). Il-grad ta’ prova rikjest fil-kamp civili huwa dak li bizzejjed li jkun inissel certezza morali f’mohh il- gudikant li tkun indotta minn preponderanza ta’ provi meqjusa fuq bilanc ta’ probabilitajiet (**Caruana vs Laurenti** – Prim’Awla tal-Qorti Civili – 8 ta’ April 1994 ; **Borg vs Manager ta’ l-Intrapriza tal-Halib** – Prim’Awla tal-Qorti Civili – 17 ta’ Lulju 1981; **Vassallo vs Pace** - Vol.LXX.II.144 u **Zammit vs Petrococchino** – Appell Kummercjali – 25 ta’ Frar 1952).

“Kif inghad fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Sede Inferjuri nhar it-tmienja w ghoxrin (28) t’April 2004 fl- ismijiet **Emanuel Ciantar vs David Curmi noe**:-

“Fil-kamp civili l-piz tal-prova huwa mixhut fuq min jafferma fatt, u mhux fuq min jinnegah. B'danakollu, f'kawza civili, d-dolo jista' jigi stabbilit anke permezz ta'presunzjonijiet w indizji, purke s'intendi jkunu serji, precizi u konkordanti, b'tali mod li ma jhallu l-ebda dubju f'min hu msejjah biex jiggudika.

“Huwa ben maghruf, f'materja konsimili, li mhux kwalunkwe konflitt, kontradizzjonijiet jew inezattezzi fil- provi, ghandhom ihallu lill-Qorti f'dak l-istat ta' perplessita` li minhabba fihom, ma tkunx tista' tiddeciedi b'kuxjenza kwieta jew jkollha b'konsegwenza taqa' fuq ir-regola ta' in dubio pro reo.

“Illi inoltre kull kaz ghandu jkun ezaminat fuq il-mertu u l- fattispece partikolari tieghu. Dan ighodd ukoll fejn tidhol l- applikazzjoni tal-principji tad-dritt kif mifhuma fid-dottrina u fil-gurisprudenza. B’hekk il-gudikant ikun f’qaghda li jsahhah il-konvinzjoni u l-konkluzjonijiet tieghu. Ic-certezza morali li fuqha l-gudikant ghandu jibni l- motivazzjoni tal-gudizzju tieghu trid issib il-gustifikazzjoni taghha fl-ewwel lok fit-totalita’ tal-provi u fit-tieni lok fil- qafas tal-preponderanza tal-probabilitajiet.

“Bhala punt ta’ dritt, il-piz tal-prova fil-mertu huwa mixhut fuq l-attur in kwantu l-konvenut jibqa’ assistit mill- presunzjoni li mhux obbligat jaghmel il-prova negattiva. Il- Qorti trid tara jekk l-attur issodisfax dak l-oneru billi wasal biex jipprova l-legittimita’ tal-pretensjoni tieghu jew inkella kellhiex il-Qorti tapplika r-regola ta’ gudizzju li l-fatti allegati ma gewx sodisfacjentement pruvati (*non esse et non probari paria sunt*).

“F’din il-kawza il-perit legali kellha tifli mhux biss l-kuntratt ta’ separazzjoni kkuntrattat bejn il-partijiet izda wkoll ic-cirkostanzi kollha tal-kaz cioe l-verzjonijiet tal-partijiet u x-xhieda taghhom dwar l-ispjegazzjoni li taw , naha fejn tghid li huwa qatt ma rrinunzja ghal manteniment ghat-tfal u n-naha l-ohra li tghid li huwa thallas tal-manteniment billi baqa kera b’xejn fid-dar tal-konvenuta.

“Il-perit legali tibda biex tghid li fil-kuntratt ta’ separazzjoni tal-partijiet, ma hemm ebda rinunzja da parti tal-attur ghal manteniment tat-tfal. Inoltre l-perit legali mill-assjem tal-provi ma tistghax tasal ghal konvinciment morali u taccetta l-verzjoni tal-konvenuta li kien accetta li jmantni lill-uliedhom a spejjez tieghu biss. Kieku dan kien il-kaz kien jitnizzel fil-kuntratt bhal ma tnizzlet id-dekadenza tal-manteniment bejn il-partijiet.
Il-perit legali taghmel referenza ghal dak li jghid **Dogliotti, Separazione e divorzio. Il dato normative. I problem interpretative Torino 1995** kif kwotat fis-sentenza tal-Corte di Cassazione fl-Italja pp.7-8 (5) Cass. 15.3.1991 n.2788 in Foro it. 1991)

“*L'esclusione dell'assegno di mantenimento dall'àmbito del contenuto essenziale della separazione si evince dal fatto che, come non è inammissibile un ricorso per separazione giudiziale o nulla una comparsa in cui nessuna domanda è formulata con riferimento all'assegno di mantenimento, <u>neppure può concludersi che la mancata previsione di una clausola ad esso inerente consegua necessariamente il rifiuto dell'omologazione. Ritiene per contro che il contenuto essenziale della separazione compendi anche l'assegno di mantenimento per il coniuge e l'assegnazione della casa “</u>*

“**(3) Pacta Sunt Servanda**

"Il-konvenuta ssemmi l-principju ta' pacta sunt servada biex tiggustifika ghala hija ma ghandhiex thallas xejn. Veru li l-ligi fl-**artikolu 992 u 993 tal-Kodici Civili taghna** tghid s-segwenti :
"*992. (1) Il-kuntratti maghmula skond il-ligi ggandhom sahha ta' ligi ghal dawk li jkunu ghamluhom.*

"*(2) Dawn il-kuntratti ma jistghux jigu mhassra hlief bil- kunsens ta' xulxin tal-partijiet, jew ghal ragunijiet maghrufin mil-ligi*

"***993**. Il-kuntratti ghandhom jigu esegwiti bil-bona fidi, u jobbligaw mhux biss ghal dak li jinghad fihom, izda wkoll ghall-konsegwenzi kollha li ggib maghha l-obbligazzjoni skond ix-xorta taghha, bl-ekwità, bl-uzu jew bil-ligi.*

"Diversi sentenzi pero fuq dan l-punt dejjem jikkontentu li l-kuntratt huwa ligi bejn il-partijiet fosthom:

"1. Fis-sentenza **Grace Spiteri vs Carmel sive Lino Camilleri et**[1] il-Qorti irriteniet: *"Il-prinċipju kardinali li jirregola l-istatut tal-kuntratti jibqa' dejjem dak li l-vinkolu kontrattwali għandu jigi rispettat u li hi l-volonta' tal-kontraenti kif espressa ………….. li kellha tipprevali u trid tiġi osservata. Pacta sunt servanda".*
"2. Fis-sentenza **Onor. Edgar Cuschieri nomine vs. Perit Gustavo R. Vincenti**, il-Qorti irriteniet*"Hu forsi opportun li jingħad bi preliminari illi ġialadarba kuntratt għandu forza ta' liġi bejn il-partijiet li jagħmluh [Artikolu 992 (1) Kodiċi Ċivili], l-interpretazzjoni tiegħu tinneċessita li wieħed jestraja minnu, skond ir-regoli magħrufa, l-volonta komuni reali konsegwita mill-kontraenti."*
"3. **Eric Schembri et nomine vs Lewis Baldacchino**[2] u **Raymond Vella u Joseph Vella vs. Neil Duffy u Kim Duffy**[3] fejn il-Qorti irriteniet illi *"l-Qofol u pediment ta' kull ligi li qatt saret biex tirregola l-konvivenza soċjali bbażata fuq l-obligazzjoni sa' mill-bidu, ċioe' ir-rationalis prinċipium, huwa l-pacta sunt servanda."*
"4. Fis-sentenza **Frank Salt Real Estate Ltd vs Edward Anthony Ellul Sullivan f'ismu propju u in rapprezentanza tas-socjeta Sullivans Ltd**: Il- Qorti irriteniet*"Proprju bl-ewwel artikolu msemmi (992) il-Kodici Civili jesprimi l-principju illi l-kuntratt, maghmul skond il-ligi, ghandu sahha ta' ligi ghall-kontraenti partecipanti fih [subinciz (1) tieghu]. Strettament, u korrettement interpretat, b'dan il-provvediment il-ligi tenfasizza l-kuncett illi dak il-kuntratt ma jistax jigi rizolut, in linea ta' principju, bis-semplici volonta` unilaterali u ta' xi parti kontraenti, u, in effetti, l-istess*

[1] First Hall Civil Court, decided on the 30th May 2002, reference 3535/96, 20
[2] Court of Appeal (Superior) Decided on the 11th November 1997, Volume 81 (1997) Part No. 2, Section 1, 840
[3] Small Claims Tribunal, decided on the 22nd July 2010 Reference 23/2010 and Creek Company limited (C 14232) vs. l-Avukat Dottor Joseph Grech et decided on the 16th June 2010

provvediment jissokta jipprovdi illi l-kuntratt ma jistax jigi mhassar hlief bil-kunsens ta' xulxin tal-partijiet jew ghal ragunijiet maghrufin fil-ligi (subinciz 2).”
“Pero din mhix kawza fejn l-attur jixtieq ivarja kuntratt izda hija kawza fejn qed jitlob dak li l-kuntratt ta' separazzjoni ma pprovdiex dwaru.

“Illi ghalhekk fil-fehma tal-perit legali din mhix kawza fejn japplika l-principju Pacta Sunt Servanda.

“Illi ghalhekk l-ewwel talba tal-attur ghandha tigi milqugha.

“**(4) Likwidazzjoni somma manteniment u nofs spejjez edukazzjoni sahha.**

“Illi l-attur pprezenta prospett ta' spejjez li kellu u li jammonta ghal €81,021 (fol 71) mifrux fuq 2879 jum (fol 70) li dam jiehu shieb it-tfal . Ircevuti biex jipprova dawn l-ispejjez huwa ma pproduca xejn. Dan ifisser li kellu €855.87c kull xahar spejjez ta' manteniment , edukazzjoni, u sahha ghaz-zewg ulied. Huwa jinkludi l-ispejjez tal-cruises li ha t-tfal meta sifirhom mieghu.

“Il-konvenuta tghid li hija halset id-donations tal-iskola hi ghaz-zewg ulied u fol 152 hija ppproduciet diversi ircevuti li jammontaw ghal LM250. Kemm hija u ohtha jghidu li kienu jixtru hwejjeg it-tfal izda dan ma jistghax jigi kalkulat a fini ta' manteniment stante li dan ghamluh minn jheddhom. Jigi rilevat li nofs is-somma mhallsa minnha bhala donations lill-iskola cioe LM125 ghandha fil-fehma tal-perit legali tigi rimborsata mir-ragel.

“Fil-kaz in ezami l-perit legali eaminat bir-reqqa r-rendikont tal-ispejjez prezentat mill-attur a fol 71 u tirrileva dan li gej:

“€885 flus li allegtament hallas lil Carmen oht l-mara meta huwa kien l-isptar ma jistghux jigu konsidrata stante li prova ta' dan l-attur ma gab xejn.

“Stationery LM30 ghandha tigi kalkulata fuq sebgha (7) mhux tmien (8) snin u ghalhekk hija ta' LM210 u ghalhekk hija ta' €489.30c.

“School Books - LM400 kotba fis-sena l-perit legali tikkontendi li hija cifra esagerata u fl-umli fehma taghha din ma kienetx tkun ta' aktar minn LM200 u ghalhekk is-somma mitluba ghandha tkun ta' LM1400 cioe €3262

“School PE kits LM60 fis-sena ghandha tkun ta' LM420c cioe €978.60c

“School uniforms Lm380 x 7 snin =LM LM2660 cioe €6297.80c

“School shoes LM80 x 7 = LM560 cioe €1304.80c

“School fees LM500 yearly dawn mil-provi jirrizulta li kienu ta’ LM50 ghaz-zewgt iftal u jithalsu ghal tlett (3) terms u ghalhekk huma ta’ LM150 u mhux LM500 fis-sena li x 7 =LM1050 cioe €2446.50c

“School bags LM40 x 7 = LM280 cioe €€652.40c

“School transport LM10 fil-gimgha cioe LM520 fis-sena x7 = €8481.20c

“New clothes every year Lm200 x 7 = LM1400 cioe €3262

“4 mobiles – din fil-fehma tla-perit legali ma tistghax tigi kunsidrata a fini ta’ manteniment. L-attur xtrahomlhom minn jheddu u ma kienx obligat jaghmel dan. Ghalhekk is-somma ta’ €675 mhix tigi kunsidrata.

“€2445 ta’ seba xhur jieklu barra ghax skond hu ma kienx jaf isajjar lanqas dawn l-perit legali ma tista tikkunsidrhom fit-total taghhom tenut kont ukoll li fl-item daily foods huwa inkluda dawn is-seba xhur u stante li hemm mezzi biex ikun jaf isajjar.

“€5823 tal-holidays li ha t-tfal – lanqas dawn ma jistghu jigu kunsidrati stante li huwa hadhom min jheddu. L-istess ghal €1397 camping u €675 4 mobiles

“Doctors fees LM60 x 7 = LM420 cioe €978.60c

“Medicine LM40 x 7 = LM280 cioe €652.40c

“Laundry LM40 fis-sena x7 = LM280 cioe €652.40c

“Pocket money LM4 x 52 = LM208 fis-sena x 7 = LM1456 cioe €€392.48c

“School lunches din is-somma ta’ €1118 fil-fehma tal-perit legali hija parti mid-daily food u mhix tigi kunsidrata.

“Toiletries LM120 fis-sena x 7 =LM840 cioe €1957.20c

“Underware LM20 x 7 = LM140 cioe €326.20c

“Daily food LM20 x 52 = LMLM1040 x 2.33 = €2423.20c

“Private lessons €75 ghal Jonathan

“Private lessons €307 ghal Anthony

“O level exams l-attur ma gabx prova ta’ dan

“Farough Lessons free €23
“Dawl u ilma l-attur a fol 72 ma nizzel xejn u pprezenta l-kontijiet tad-dawl u ilma a fol 84 li jammontaw ghal €3052.99c

“Ghaldaqstant mit-total ta’ maneniment imhallas huwa ta’ €41,900 u ghalhekk is-somma douta mill-konvenuta fil-fehma tal-perit legali hija dik ta’ **€20,950.**

“Jonqos biss ghalhekk l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevat mill-konvenuta.

“(5)**Eccezzjoni ta’ preskrizzjoni ta’ hames snin**

“L-intimat qed tinvoka l-preskrizzjoni ta’ hames snin ai termini tal-**artikolu 2156(b) tal-Kap 16** tal-ligijiet ta’ Malta liem artiklu jirrigwarda “*l-azzjonijiet ghall-hlas ta’ pensjoni ghal manteniment.”*

“L-attur, mil-banda l-ohra, jikkontendi (seduta 30.102015) li l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni bejn il-konjugi anke jekk legalment separati mhix applikabbli u jirreferi ghall-**artikolu 2123 tal-Kap 16** u ghas-sentenzi fl-ismijiet Prim Awla tal-5 ta’ April 1880 Vol IX p 118 Theuma v theuma u sentenza Qorti tal-Appell per Prim Imh Silvio Camilleri Kawza nru 1117/2010 fl-ismijiet Mario Micallef v Sandra Micallef Gravina deciza 29.5.2015.

“L-artiklu 2123 tal-Kap 16 jghid b’mod kategoriku li: “*Il-preskrizzjoni ma timxix bejn ir-ragel u l-mara.”*

“Illi l-Qrati taghna jaghtu ragun lill-attur meta jghidu li l-**artikolu 2123(a) tal-Kap. 16** hu kategoriku li preskrizzjoni ma tghaddix bejn il-mizzewgin. Dan l-artikolu hu wiehed ezawrjenti u sakemm hemm zwieg il-preskrizzjoni ma tistax tigi invokata min parti kontra l-ohra, ghax hi sospiza u dan irrispettivament jekk bejn il-mizzewgin hemmx is-separazzjoni tal-beni jew il-komunjoni tal-akkwisti u sahansitra anki fejn hemm separazzjoni ghaliex il-ligi tispecifika li l-preskrizzjoni ma tghaddix bejn il-mizzewwgin sic et sempliciter (ara f’dan is-sens (**Sammut vs Ciarlo, App Civ 30/05/2014).** Din is-sentenza iccitat lil **Giorgi li jghid li** s-sospensjoni tal-preskrizzjoni tapplika ‘*anche nel caso di separazione personale tra marito e moglie’***.**

“Illi ghalhekk il-preskrizzjoni sollevata mill-konvenuta ma hix applikabbli f’dan il-kaz stante l-pretensjoni tal-attur ma hiex bazata fuq manteniment stabilit permezz ta’ kuntratt jew b’decizjoni tal-Qorti. Ara li kieku qed jitlob arretrati ta’ manteniment abazi tal-kuntratt jew sentenza tal-Qorti l-artikolu 2156(f) tal-Kap 16 kien ikun applikabbli u dan stante li tali artiklu jikkolpixxi kwalsiasi azzjoni kemm dak kolpit b’konvenzjoni u kemm fil-kaz li jkun gie hekk iffissat b’sentenza, il-preskrizzjoni skond dan l-artiklu hija applikabbli. (**vide sent Prim Awla per Imh Sciberras Victoria Carmilleri pro et noe vs Mahmoud Faraj Abdul sive Joseph Kareen deciza 9.12.2002)**

“L-artikolu 2156(b) ma jsemmi xejn fil-kaz ta’ meta ma hemmx la kuntratt u lanqas sentenza – ubi lex voluit dixit pero l-artikolu 2123(a) mill-banda l-ohra jaghmilha cara li ma hemmx preskrizzjoni bejn il-mizzewgin. Veru li l-partijiet f’din il-kawza huma legalment separati izda veru wkoll li legalment ghandhom mizzewgin. Illi ghalhekk l-eccezzjoni tal-konvenuta ma tistghax tigi akkolta.

“Illi ghalhekk fil-fehma tal-perit legali l-intimata ghandha thallas lill-attur s-somma ta’ **€20,950c.**

“**(5)Imghaxijijiet dovuti**

“l-attur jippretendi li l-imghaxijiet ghandhom jibdew jghoddu mid-data tal-ittra ufficjali. Izda stante li dan huwa ammont da liquidarsi l-imghaxijiet huma dovuti mid-data tas-sentenza u mhux kif qed jippretendi l-attur mid-data tal-ittra ufficjali.

“Illi ghalhekk fil-fehma tal-perit legali l-intimata ghandha thallas lill-attur s-somma ta’ **€20,950.**

“Ghaldaqstant fil-fehma tal-perit legali:

> “l-ewwel talba attur ghandha tigi milquha
> it-tieni talba attur hija fl-ammont ta’ **€20,950.**
> it-tlieta talba: ghandha tigi milquha
> imghax mid-data tas-sentenza stante li l-kawza hija dwar ammont da liquidarsi.
> l-eccezzjonijiet tal-konvenuta jigu michuda.
> Tant l-esponenti ghandha x’tissottometti.”

“**KONSIDERAZZJONIJIET TAL-QORTI**

“Il-Qorti ikkunsidrat il-provi kollha prodotti sija quddiem l-Assistenti Ġudizzjarji u wkoll quddiem il-Perit Legali Dr. Anna Mallia, inkluż l-affidavits esebiti. Ikkunsidrat ir-relazzjoni ppreżentata mill-istess Perit Legali. Il-Qorti hija tal-fehma, tenut kont tal-provi prodotti u tenut kont

ukoll tal-ġjurisprudenza ċċitata mill-abbli Perit Legali (li ġja ġiet rapportata f'din is-sentenza), illi l-konklużjonijiet milħuqa mill-Perit Legali, kemm dawk legali kif ukoll dawk fattwali, huma korretti u għandhom jiġu abbraċċjati mill-Qorti.

"Dwar il-prinċipju *pacta sunt servanda*, huwa minnu li l-kuntratti għandhom il-forza ta' liġi bejn il-partijiet u ma jistgħux jiġu emendati għajr fl-estremi kkontemplati mil-liġi stess. Fil-każ odjern, kif tajjeb ikkonkludiet il-Perit Legali, il-Qorti m'għandhiex talba għal bdil ta' dak konvenut bejn il-partijiet, iżda talba biex il-Qorti tistabbilixxi dak illi ma ġiex stipulat fil-kuntratt ta' separazzjoni viġenti bejn il-partijiet. Il-partijiet fl-imsemmi kuntratt stipulaw id-dekadenza reċiproka mid-dritt ta' manteniment fil-konfront ta' xulxin. Dwar il-manteniment ta' uliedhom, ma ftehmu xejn. Min imkien ma jirriżulta dak allegat mill-konvenuta, li hi ppermettiet lill-attur jgħix f'dar parafernali tagħha, in espletazzjoni tad-dmir tagħha li tivversa manteniment għal uliedha. Kieku kien il-każ, il-partijiet kienu jistipulaw dan, bħalma stipulaw fuq kwistjonijiet oħra.

"Dwar il-kwistjoni tal-preskrizzjoni, jirriżulta sija mill-Artikolu 2123(a) tal-Kodiċi Ċivili[4], u wkoll mill-ġjurisprudenza tagħna, illi l-preskrizzjoni ma tiddekorrix bejn il-miżżewġin, anke fil-każ ta' separazzjoni personali bejniethom. Il-Qorti żżid li fil-każ iċċitat mill-Perit Legali fl-ismijiet Victoria Camilleri pro. et. noe. vs. Mahmoud Faraj Abdul sive Joseph Kareem[5], il-partijiet ma kienux hemmhekk miżżewġin. Dan stante li qabel għaddew għal ftehim bejniethom dwar il-manteniment tal-mara u tat-tfal, il-Qorti kienet ġja ddikjarat iż-żwieġ tagħhom bħala null u bla effett. Għaldaqstant, dak stabbilit f'dik is-sentenza rigward preskrizzjoni, ma jistax japplika ugwalment fil-każ odjern.

"Fil-mertu, il-Qorti tirrileva li jirriżulta bl-aktar mod ċar li r-responsabbilita' kollha relatata mal-manteniment tal-minuri waqgħet fuq ir-rikorrenti.

"L-Artikolu 7(1) tal-Kodiċi Ċivili jistipula li: "***Il-ġenituri għandhom l-obbligu li jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3B ta' dan il-Kodiċi."*** L-artikolu 3B tal-istess Kodiċi jistipula illi: "***Iż-żwieġ jimponi fuq il-miżżewġin l-obbligu li jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil ulied li jiġu miż-żwieġ skond il-ħila, xeħtiet naturali u aspirazzjonijiet ta' l-ulied***."

"Għalhekk abbażi tal-premess, jirriżulta mid-dispożizzjonijiet tal-liġi, li l-ġenituri għandhom l-istess obbligi verso l-ulied tagħhom, u għalhekk it-tnejn li huma għandhom jikkontribwixxu għat-trobbija ta' l-istess. L-obbligu taż-żewġ ġenituri lejn l-ulied jibqa' bażikament l-istess: kull wieħed skond il-mezzi tiegħu, ikkalkulati skond id-dispożizzjonijiet ta' l-artikolu 20 ta' l-istess Kodiċi, u l-bżonnijiet ta' l-istess minuri.

[4] Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta
[5] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, 9 ta' Diċembru 2002

“Dwar il-mezzi tal-attur, huwa ressaq bħala prova l-FS3s relattivi tiegħu[6], minn fejn jirriżulta dak li kien jaqla’ fil-perjodu mertu tal-kawża odjerna. Dwar l-introjtu tal-intimata ma nġiebet ebda prova, pero` dina xehdet, fl-affidavit tagħha[7], illi hija kienet u għadha tgħix u taħdem ġewwa l-Ingilterra. Għalhekk jirriżulta, li l-intimata m’għandha l-ebda impediment milli tmantni lil uliedha. Fin-nuqqas ta’ prova kuntrarja, il-Qorti qiegħda tippreżumi li l-partijiet kellhom mezzi ugwali biex imantnu lil uliedhom, u li għalhekk kwalsiasi ammont likwidat bħala spiza għall-minuri, ser jiġi maqsum mill-Qorti, ugwalment bejn l-omm u l-missier.

“Dwar il-likwidazzjoni tal-ammont dovut mill-konvenuta, il-Perit Legali, fliet il-prospett ippreżentat mill-attur, fejn niżżel il-pretensjonijiet tiegħu rigward il-manteniment tal-minuri. Hija eliminat dawk l-entrati li fil-fehma tagħha ma jikkwalifikawx bħala manteniment, iżda kienu spejjeż li l-attur għamilhom għax ried hu, mingħajr ebda obbligu, bħalma huma spejjeż ta’ safar u ta’ mobiles. Irriduċiet dawk l-entrati li fil-fehma tagħha kienu esaġerati. Wasslet għall-konklużjoni li f’seba’ snin l-attur nefaq is-somma ta’ €41,900 biex mantna lil żewġ uliedu, u li għalhekk il-konvenuta kellha tirrifondi nofshom u cioe s-somma ta’ €20,950.

“In eskussjoni[8], l-abbli Perit Legali qablet li kellha żball fil-konteġġi tat-trasport tal-iskola u tal-ispiża tad-dawl u l-ilma. Dwar it-trasport għall-iskola hija allokat Lm10 kull ġimgħa għal 52 ġimgħa, li għandu jiġi ridott għal 36 ġimgħa, sabiex jitnaqqsu dawk il-ġranet fejn it-tfal ma kellhomx skola. Dan l-ammont għalhekk għandu jkun ta’ €5870 minflok €8481.
Dwar il-kontijiet tad-dawl u l-ilma għandu jitnaqqas terz mill-ammont, stante li l-ispiża saret għal żewġ ulied u l-missier (tliet persuni) u mhux għall-ulied biss. Għalhekk dak l-ammont għandu jkun ta’ €2045.50 minflok €3052.99.

“Tenut kont ta’ dawn l-aġġustamenti, l-attur nefaq għal uliedu s-segwenti:

Stationery	€489.30
School Books	€3262
PE Kits	€978.60
School Uniforms	€6297.80
School Shoes	€1304.80
School Donations	€2446.50
School Bags	€652.40
School Transport (ammont aġġustat)	€5870
New clothes	€3262
Doctors’ Fees	€978.60

6 Fol. 102
7 Fol. 235
8 Xiehda tagħha tal-21 t’April 2016, fol, 264 et seq.

Medicine	€652.40
Laundry	€652.40
Pocket Money	€392.48
Toileteries	€1957.20
Underwear	€326.20
Daily Food	€2423.20
Private Lessons – Jonathan	€75
Private Lessons – Anthony	€307
Farough Lessons	€23
Dawl u Ilma (ammont aġġustat)	€2045.50
Totali	**€34,396.38**

"L-attriċi ssostni li hija pprovdiet lil uliedha dar t'abitazzjoni, u li għalhekk mill-ammont likwidat favur l-attur, għandu jitnaqqas dak li iffranka sabiex jikri dar t'abitazzjoni. Il-Qorti ma taqbilx. Jirriżulta li l-attriċi żammet favur tagħha d-dritt li żżomm l-effetti mobbli tagħha fl-istess dar u wkoll li terġa tmur tirrisjedi fl-istess dar mingħajr ebda xkiel. Oltre li kien ta' benefiċċju għall-ulied li jibqgħu jgħixu fl-istess dar fejn trabbew, minkejja s-separazzjoni tal-ġenituri tagħhom, kien ta' benefiċċju wkoll għall-omm li kellha s-serħan tal-moħħ li jkollha residenza meta tiġi lura mis-safar. Inoltre, jirriżulta li l-attur fis-separazzjoni bejn il-partijiet, assuma d-dejn kollu tal-komunjoni tal-akkwwisti, u għalhekk fil-fehma tal-Qorti huwa ġja kkompensa għall-okkupazzjoni tiegħu tal-fond.

"Illi l-Qorti lanqas ma taqbel mas-sottomissjoni tal-attriċi, li għandu jitnaqqas l-ammont minfuq minn Carmen Caruana (iz-zija tal-minuri u oħt l-intimata) għall-ħwejjeġ u oġġetti oħra li xtrat lill-minuri, liema spejjeż hija għamlet bil-buona volonta` tagħha u mingħajr ħadd ma ġiegħelha.

"Illi għalhekk l-ammont li l-intimata għandha tħallas lill-attur hija nofs is-somma ta' erbgħa u tletin elf, tliet mija u sitta u disgħin ewro u tmienja u tletin ċenteżmu (€34,396.38) u cioe sbatax-il elf, mija u tmienja u disgħin Ewro u dsatax-il ċenteżmu (€17,198.19).

"**<u>DEĊIDE</u>**

"Għalhekk, għal dawn il-motivi, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha sollevati mill-intimata u tilqa' t-talbiet kollha tar-rikorrent u konsegwentement:

"1. Tiddikjara illi minn Marzu 2000 sa Settembru 2007, l-intimata kellha l-obbligu li tipprovdi l-manteniment u tikkontribwixxi għall-ispejjeż ta' saħħa u edukazzjoni ta' uliedha minuri Anthony Neil u Jonathan Bernard;

> “2. Tiddikjara illi sehem l-intimata għall-manteniment u għall-ispejjeż ta’ saħħa u edukazzjoni tal-imsemmija minuri huwa ta’ sbatax-il elf, mija u tmienja u disgħin Ewro u dsatax-il ċenteżmu (€17,198.19).
>
> “3. Tordna lill-intimata tħallas lir-rikorrent l-imsemmija somma ta’ sbatax-il elf, mija u tmienja u disgħin Ewro u dsatax-il ċenteżmu (€17,198.19), bl-imgħax legali dekorribbli mid-data tal-preżenti, sad-data tal-pagament effettiv, kontra l-intimata.

Rat ir-rikors tal-appell tal-konvenuta li permezz tieghu talbu t-thassir u revoka tas-sentenza msemmija u dan billi tilqa’ l-eccezzjonijiet taghha bl-ispejjez kontra l-appellat;

Rat ir-risposta tal-attur li permezz tieghu talab il-konferma tas-sentenza bl-ispejjez;

Rat il-verbal tas-seduta tal-14 ta’ Ottubru 2017 li permezz taghha l-kawza thalliet ghas-sentenza wara li l-Avukati rispettivi trattaw l-appell;

Ikkonsidrat:

Illi l-fatti li taw lok ghall-kawza huma spjegati fid-dettal fis-sentenza msemmija u ma hemmx lok li wiehed joqghod jirrepetihom fit-tul. F’dan l-appell l-appellanti ressqet tlett aggravji li se jigu trattati wiehed wiehed ghalkemm il-Qorti se tikkonsidra l-ewwel l-aggravju tal-preskrizzjoni billi din fil-fatt kienet l-ewwel eccezzjoni tal-appellanti.

L-EWWEL AGGRAVJU

Dan l-aggravju jirrigwardja l-fatt li l-ewwel Qorti cahdet l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni intavolata mill-appelanti a tenur tal-Artikolu 2156 (b) tal-Kodici Civili; fir-rikors tal-appell hija ipprecizat li kienet qed tinvoka l-Artikolu 2156 (b) ossija dik ta' hames snin applikabbli *hlas ta' pensjoni ta' manteniment.*

Din il-Qorti pero` tirreferi ghall-Artikolu 2123 (a) tal-istess Kodici Civili li jistipula li l-preskrizzjoni *ma timxix bejn ir-ragel u l-mara*. Dan japplika anke jekk il-partijet ikunu separati kif tenniet is-sentenza fl-ismijiet **John Baptist Sammut v. Marina Ciarlo`** deciza minn din il-Qorti fit-30 ta' Mejju 2014. Kif qalet din is-sentenza is-separazzjoni personali, skont l-Artikolu 35 tal-Kodici, ittemm biss l-obligu tal-mizzewgin li jghixu flimkien u allura l-Artikolu 2123 (a) japplika ukoll f'sitwazzjonijiet simili. Din is-sentenza iccitat lil **Giorgi** jghid li s-sospensjoni tal-preskrizzjoni tapplika '*anche nel caso di separazione personale tra marito e moglie'*.

Anke l-**Qorti ta' Kassazjoni Taljana** b'sentenza tal-1985 ikkonfermat dan u qalet li "*La presrcrizione dei diritti dei coniugi non ha luogo durante l' matrimonio, ancorche i coniugi siano separati*." Tal-istess fehma huma awturi ohrajn bhal **Ricci, Pothier, Laurent u Trabucchi**. Dan gie wkoll

ikkonfermat fis-sentenza ta' din il-Qorti kif komposta fil-kawza fl-ismijiet **Micallef v. Gravina** deciza fid-29 ta' Mejju 2015.

It tieni aggravju

Dan l-aggravju huwa dwar il-principju "pacta sunt servanda"; l-appellanti qed tghid li ladarba ma giex miftiehem xejn dwar manteniment, illum mhijex tenuta thallas manteniment f'forma ta' arretrati ghall-hlasijiet li kien ghamel l-appellat matul iz-zmien imsemmi ghat-trobbija ta' wliedhom. Oltre dan huma kienu ddikjaraw illi ma kellhomx aktar pendenzi fil-konfront ta' xulxin.

Illi bhala linja generali jinghad illi l-Artikolu 1002 tal-Kapitolu 16 jistipula illi *"Meta l-kliem ta' konvenzjoni mehud fis-sens li ghandu skont l-uzu fiz-zmien tal-kuntratt, hu car, ma hemmx lok ghal interpretazzjoni".*

Illi fil-kawza fl-ismijiet **Grace Spiteri v. Carmel sive Lino Camilleri et** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta' Mejju 2002 inghad dwar dan l-artikolu tal-ligi li:

> *"Il-principju kardinali li jirregola l-istatut tal-kuntratti jibqa' dejjem dak li l-vinkolu kontrattwali ghandu jigi rispettat u li hi l-volonta` tal-kontraenti kif espressa fil-konvenzjoni li kellha tipprevali u trid tigi osservata. Pacta sunt servanda".* (**A.C. 5 ta' Ottubru, 1998 – "Gloria mart Jonathan Beacom et vs L-Arkitett u Inginier Civili Anthony Spiteri Staines"**).

Illi tkompli tghid din is-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell hawn appena citata li:

> *"Illi l-gurisprudenza nostrali hi kostanti filli rriteniet li ma hix ammissibbli li prova testimonjali kontra jew in aggjunta ghall-kontenut ta' att miktub u hi talvolta ammessa biex tikkjarifika l-intenzjoni tal-partijiet meta din hi espressa b'mod ambigwu"* **(Vol. XXXIV, P. III., p. 746).**

Il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fis-sentenza taghha fl-ismijiet **Clementino Caruana v. Emanuela Agius** (22 ta' Novembru 2002) qalet hekk:

> "Dan iwassal biex logikament l-gudikant jehtieglu jaghrbel u jara, bejn iz-zewg interpetazzjonijiet possibbli, hekk posti quddiemu, liema minnhom hi l-izjed verosimili u konsistenti *in subjecta materia* mal-oggett tal-ftehim (Art 1005 tal-Kodici Civili) u l-izjed attinenti ghal presumibbli volonta` tal-kontraenti. Kif ravvisat fis-sentenza **Elena Micallef v. Edwardo Ciantar**, 3 ta' Jannar 1884 (Vol X p345), *"quando insorgono difficolta` sulla intelligenza delle condizioni di un contratto e sulle sue conseguenze. La Legge fornisce alcune norme indicative e dimostrative e criteri direttivi, come mezzi d'interpretazione, senza vincolare la liberta` del giudicante tenuto a prendere in calcolo le circostanze speciali in ciascun caso".*
>
> "Dan kollu jikkonduci, b'necessita` guridika, ghall-ezami ta' dawk il-kanoni tal-ermenewtika applikabbli ghall-kuntratti in generali, ben analizzati fid-decizjoni a **Vol XII p265**".

L-ewwel regola fondamentali tal-interpretazzjoni hi dik dettata mill-Artikolu 1002 tal-Kodici Civili li tghid li meta kliem ta' konvenzjoni, mehud fis-sens li ghandu skont l-uzu fiz-zmien tal-kuntratt, hu car, ma hemmx lok ghall-interpretazzjoni (**Vol XXXIV p1 p27**). L-interpretazzjoni ghandha biss

tittiehed mill-att stess, u mhux minn provi estraneji, specjalment meta l-interpretazzjoni hija relattiva ghall-kwistjoni principali (**Vol XXXI pI p49)**.

Regola ohra daqstant importanti ta' interpretazzjoni hi dik li nsibu fl-Artikolu 1003, u cjoe`, li meta s-sens letterali tal-kelma ma jaqbilx mal-intenzjoni tal-partijiet kif tkun tidher cara mill-pattijiet mehudin flimkien, ghandha tipprevali l-intenzjoni. Dwar din ir-regola gie hekk osservat:

> *"Issa din ir-regola ghandha tigi sewwa apprezzata u applikata. Irid jirrizulta bla dubju illi s-sens tal-klawsola li tkun jista' biss jigi interpretat b'mod univoku ghax hu car. Irid jirrizulta wkoll li dan is-sens car tal-kliem ma jkunx jaqbel ma' dak li kellhom f'mohhom il-partijiet kollha u mhux ma' dak biss li xi wahda mill-partijiet kellha f'rasha. U dan irid jidher car mill-pattijiet kollha tal-kuntratt mehudin flimkien"* – **"John Bartolo et –vs- Alfred Petroni et", Appell, 7 ta' Ottubru, 1997.** *Ben tajjeb, imbaghad, gie senjalat illi "fl-applikazzjoni tarregoli ta' interpretazzjoni ma hijiex l-interpretazzjoni talkontendenti ghall-kliem tal-konvenzjoni jew is-sens divers minnhom lilhom moghti li jiswa imma hu l-qari oggettiv talgudikant li jaghti lil kliem is-sens ordinarju tieghu filkuntest ta' kif gie uzat mill-kontraenti li ghandu jghodd: -* "**John Zammit –vs- Michael Zammit Tabone et noe", Appell, 28 ta' Frar 1997.**

Naturalment ma jistax jonqos illi l-gudikant, anke jekk strettament mhux marbut bil-precedent, ikollu l-ghajnuna u l-gwida ta' dik il-gurisprudenza awtorevoli li fuq is-suggett giet meqjusa bhala l-aktar akkreditata.

F'dan il-kaz, kif gia` ssemma', il-partijiet ghal xi raguni hallew barra kull riferenza ghall-manteniment fil-kuntratt ta' separazzjoni taghhom. Tajjeb ghalhekk wiehed jara x'kienet ir-retroxxena li wasslet lill-partijiet biex jisseparaw bonarjament u jikkonkludu dan il-kuntratt fis-sena 2000 biex

forsi wiehed jasal biex jifhem anke x'kienet **l-intenzjoni** tal-partijiet f'dan ir-rigward.

Il-partijiet ftehmu li, fil-waqt li l-kura u kustodja kienet se tibqa' kongunta, l-ulied dak iz-zmien minorenni kienu se jibqghu jghixu mal-missier fid-dar fejn kienu jghixu u li kienet propjeta` parafernali tal-appellanti. Dan ghaliex kien jidher li l-intenzjoni taghha kienet li tmur tghix l-Ingilterra kif fil-fatt ghamlet ftit xhur wara. Mlnn dan wiehed jista' jiddeduci li l-appellat ha l-inkarigu li jrabbi lil uliedu wahdu b'dak kollu li jfisser dan u cioe` li jipprovdi ghall-htigijiet taghhom. Gie wkoll pattwit li huwa kellu jibda jircievi c-*children's allowance* kollha. Ma saret **ebda** riserva li d-dritt tal-manteniment ghal uliedu se jibqa' impregudikat. Oltre dan kif sewwa qalet l-appellanti fir-rikors tal-appell, il-fatt li l-appellat baqa' jghix ma' wliedu fid-dar propjeta` taghha ghal dawk is-snin kollha ukoll kien rilevanti. Wiehed irid jiftakar ukoll li certament dak iz-zmien l-appellanti ma kellhiex impjieg u fil-fatt hija bdiet tahdem biss fis-sena 2005 l-Ingilterra. Ghalhekk meta gie pubblikat il-kuntratt ma kien hemm ebda hsieb li hija tipprovdi xi forma ta' manteniment hlief li tipprovdi l-abitazzjoni - li skont il-ligi hija wahda mill-elementi li jikkostitwixxu l-manteniment.

Dan kollu jwassal ghall-konkluzjoni inevitabbli li l-fatt li l-partijiet hallew barra kull riferenza ghall-manteniment kien ghaliex l-intenzjoni taghhom

kienet li l-appellat jiehu hsieb it-trobbija ta' wliedhom f'kull sens u hija ipprovdiet l-abitazzjoni. Fil-fatt irrizulta li meta fl-2007 it-tfal marru jghixu ma' zijithom ghar-ragunijiet taghhom, l-appellata bdiet proceduri biex tiehu lura l-propjeta`. Kien wara li gie zgumbrat mid-dar li l-appellat beda dawn il-proceduri. Anke d-dikjarazzjoni li saret fil-kuntratt in kwistjoni u cioe` li huma ma kienx baqalhom aktar pendenzi bejniethom ghandu jkollu l-piz gust taghha. Din id-dikjarazzjoni ssir propju biex ma jkunx hemm aktar litigazzjoni bejn il-partijiet fuq il-kwistjoni li tkun giet rizolta bil-kuntratt u mhux biex jibqghu jigu propagati azzjonijiet ohra.

Fattur iehor li se jwassal lil din il-Qorti biex tilqa' l-appell hija li ghalkemm l-attur appellat talab li l-appellata konvenuta tkun ikkundannata thallas il-manteniment ghal uliedhom, l-azzjoni ma saritx mill-appellat f'isem it-tfal izda f'ismu biss u argina t-talba tieghu billi jitlob rifuzjoni ta' nofs l-ispejjez li ghamel biex rabba t-tfal. Fi kliem iehor mhux talba ghall-hlas ta' manteniment fil-fatt ghamel, izda talba ghal rifuzjoni ta' spejjez.

Ghalhekk l-appell jisthoqqlu jkun milqugh. Mhux il-kaz li l-Qorti tiddelibera dwar l-aggravju l-iehor ossija dwar l-ammont akkordat mill-ewwel Qorti u l-mertu tal-istess. Madankollu minhabba n-natura u cirkostanzi tal-kaz, din il-Qorti se tordna li l-ispejjez ikunu kollha bla taxxa.

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi l-Qorti tiddeciedi l-appell billi tilqghu u tirrevoka s-sentenza appellata billi tilqa’ t-tieni eccezzjoni tal-konvenuta appellanti u ghalhekk tichad it-talbiet attrici kif dedotti; l-ispejjez kollha tal-kawza komprizi tal-appell ikunu bla taxxa bejn il-partijiet.

Silvio Camilleri Prim Imhallef	Tonio Mallia Imhallef	Joseph Azzopardi Imhallef

Deputat Registratur
df/mb